

LAPS/46/2024, 22.5.2024

Lapsiasiavaltuutetun lausunto oikeusministeriölle hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Viite: VN/7196/2021

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista. Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59 ja 60/1991, LOS), joka on lailla voimaan saatettu ihmisoikeussopimus. Sopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita. Lapsiasiavaltuutettu arvioi hallituksen esitysluonnosta yleissopimuksen näkökulmasta.

Hallituksen esitysluonnoksen keskeinen sisältö

Esitysluonnoksen mukaan naisen sukuelinten silpominen sekä silpomisen valmistelu säädettäisiin rangaistavaksi erillisin rikoslain säännöksin. Naisen sukuelinten silpominen kattaisi naisen ulkoisen sukuelimen vahingoittamisteot, mukaan lukien sukuelimen poistamisen kokonaan tai osittain. Valmistelu puolestaan kattaisi naisen tai tytön viemisen ulkomaille silpomista varten tai muunlaisen naisen tai tytön pakottamisen tai järjestämisen alistumaan silpomiseen. Kahdeksaatoista vuotta nuorempaan henkilöön kohdistuneen naisen sukuelinten silpomisen ja naisen sukuelinten silpomisen valmistelurikoksen osalta säädettäisiin erityisestä syyteoikeuden vanhentumisajan alkamisajankohdasta.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan myös rikoslain lapsensurmaa koskevan säännöksen kumoamista tarpeettomana.

Lapsiasiavaltuutetun kannanotot

Lapsiasiavaltuutettu pitää hallituksen esitysluonnosta hyvin laadittuna ja selkeänä. Esitetty sääntely, jolla naisen sukuelinten silpominen sekä silpomisen valmistelu säädettäisiin rangaistavaksi erillisin rikoslain säännöksin, on lapsen oikeuksien mukainen ja edistää lapsen edun toteutumista. Lapsiasiavaltuutettu kannattaa siten ehdotettua sääntelyä.

Lapsiasiavaltuutetulla ei ole huomautettavaa ehdotukseen kumota lapsensurmaa koskeva sääntely.

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus vahvistaa lapselle oikeuden suojeluun kaikenlaiselta ruumiilliselta ja henkiseltä väkivallalta, vahingoittamiselta ja pahoinpitelyltä, laiminlyönniltä tai välinpitämättömältä tai huonolta kohtelulta tai hyväksikäytöltä, mukaan lukien seksuaalinen hyväksikäyttö, silloin kun hän on vanhempansa, muun laillisen huoltajansa tai kenen tahansa muun hoidossa (19 artikla). Yleissopimuksen täytäntöönpanoa valvova ja ohjaava YK:n lapsen oikeuksien komitea sisällyttää haitalliset perinteiset tavat 19 artiklan piiriin kuuluviksi. Hallituksen esitysluonnoksessa (s. 14) viitataan tältä osin ansiokkaasti komitean yleiskommentteihin 13 ja 14. **Jatkovalmistelussa olisi hyvä huomioida lisäksi komitean vuonna 2014 yhdessä naisten syrjinnän poistamista käsittelevän CEDAW-komitean kanssa antama yleiskommentti nro 18, joka koskee nimenomaisesti haitallisia käytäntöjä¹.**

Lapsiasiavaltuutettu muistuttaa myös lapsen oikeuksien sopimuksen 24 artiklasta, jonka mukaan lapsella on oikeus parhaaseen mahdolliseen terveydentilaan. Tähän oikeuteen sisältyy sopimusvaltion velvollisuus ryhtyä kaikkiin tehokkaisiin ja tarkoituksenmukaisiin toimiin poistaakseen lapsen terveydelle vahingollisia perinteisiä tapoja (24 artikla 3 kohta).

Lapsiasiavaltuutettu pitää erityisen tärkeänä sitä, että esitetty 6 b § kattaisi laajasti erilaiset vahingoittamisen muodot, eli myös lievemmin lapsen koskemattomuuteen puuttuvat toimenpiteet. Tärkeää on myös se, että lainsäädännölliset aukot liittyen valmistelun rangaistavuuteen täytettäisiin ehdotetulla 6 c §:llä. Myös vanhentumista koskeva sääntely esitetään toteutettavaksi lapsen etu huomioiden.

YK:n lapsen oikeuksien komitea kehotti kesällä 2023 antamissaan suosituksissa Suomea tehostamaan toimenpiteitä, joilla pyritään ehkäisemään naisten sukuelinten silpomista, muun muassa myöntämällä riittävästi resursseja tiedotuskampanjoihin, uhrien tukemiseen ja asianomaisten ammattiryhmien kouluttamiseen, jotta he osaavat tunnistaa mahdolliset uhrit.² Erityiskriminalisoinnilla voi olla tärkeä ennaltaehkäisevä vaikutus.

Lapsiasiavaltuutettu haluaa kuitenkin painottaa myös kattavan ohjeistuksen, koulutuksen ja tiedottamisen merkitystä sekä riittävän resursoinnin tärkeyttä näiden toteuttamiseksi.

Säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 53) todetaan, että ”myös intersukupuolisille lapsille tehtävät toimenpiteet, joille on hyväksyttävä lääketieteellinen peruste, jäisivät säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle.” Tähän liittyen lapsiasiavaltuutettu huomauttaa, ettei intersukupuolisten lasten koskemattomuutta ole tällä hetkellä turvattu lainsäädännössä riittävästi. Lapsiasiavaltuutettu on pitänyt tärkeänä, että sukupuoliominaisuuksia muokkaavien toimenpiteiden kiellosta säädettäisiin nimenomaisesti laissa.³ Jatkovalmistelussa tulisi huomioida asian herkkyyks ja vielä pohtia, onko esitysluonnoksessa oleva termistö ja teksti riittävän tarkalla tasolla.

Lopuksi lapsiasiavaltuutettu huomauttaa poikien ympärileikkaukseen liittyvien kysymysten olevan edelleen ratkaisematta, vaikka lainsäädännön tarve on selkeästi todettu korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä (KKO:2016:24, KKO:2016:25).

Lapsiasiavaltuutettu tunnistaa asiasta puuttuvan yksimielisyyden niin Suomessa kuin maailmanlaajuisesti. Tällä hetkellä poikien ympärileikkauksista on annettu vain sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön ohje. Lapsiasiavaltuutetun näkemys on, että lainsäädännöllä tulee turvata myös poikalasten oikeus fyysiseen koskemattomuuteen. Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että poikalapsella tulee olla tosiasiallinen mahdollisuus itse vaikuttaa siihen, suoritetaanko ei-lääketieteellinen ympärileikkaus vai ei. Toimenpide voitaisiin siten suorittaa aikaisintaan vasta, kun lapsi kykenee itse antamaan toimenpiteeseen tietoisesta suostumuksesta.

Jyväskylässä 22.5.2024

Elina Pekkarinen
lapsiasiavaltuutettu

Reetta Peltonen
juristi

¹

https://lapsiasia.fi/documents/25250457/37289406/CRC_C_GC_18_julkaisu.pdf/3c6b9803-2043-3720-918e-901ae0a85318/CRC_C_GC_18_julkaisu.pdf?t=1494586058000

² Luettavissa ulkoministeriön verkkosivuilta:

https://um.fi/documents/35732/0/CRC_C_FIN_CO_5-6_fi+%281%29.pdf/f8e9c156-5172-0834-d6c7-201066cbc9f2?t=1691047057189

https://um.fi/documents/35732/0/CRC_C_OPSC_FIN_CO_1_fi.pdf/61f40033-5e7c-889e-1485-38c33408d05c?t=1695879980665

³ https://lapsiasia.fi/-/laps_nakemykset_stm_translaki